

Bruxelles, 9. listopada 2023.
(OR. en)

13517/23

SOC 647
ANTIDISCRIM 168
GENDER 187
JAI 1231
FREMP 265
COHOM 195
EDUC 374

ISHOD POSTUPAKA

Od:	Glavno tajništvo Vijeća
Za:	Delegacije
Br. preth. dok.:	13167/23
Predmet:	Zaključci Vijeća o mjerama za osiguravanje jednakog pristupa Roma odgovarajućem i desegregiranom stanovanju te rješavanje pitanja segregiranih naselja

Za delegacije se u prilogu nalaze zaključci Vijeća o navedenom predmetu koje je Vijeće EPSCO odobrilo na sastanku održanom 9. listopada 2023.

Mjere za osiguravanje jednakog pristupa Roma¹ odgovarajućem i desegregiranom stanovanju te rješavanje pitanja segregiranih naselja²

Zaključci Vijeća

PODSJEĆAJUĆI DA:

1. u skladu s člankom 10. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, pri „utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti, Unija je usmjerena borbi protiv diskriminacije na temelju spola, rase, etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije”;
2. u skladu s člankom 21. stavkom 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima zabranjena je svaka diskriminacija na bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja kože, etničko ili socijalno podrijetlo, genetske osobine, jezik, religija ili uvjerenje, političko ili bilo kakvo drugo mišljenje, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje, invaliditet, dob ili seksualna orijentacija.

PODSJEĆAJUĆI NA:

3. Direktivu Vijeća 2000/43/EZ, kojom se utvrđuje okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla kako bi se osiguralo jednako postupanje u EU-u u području zapošljavanja, obrazovanja, socijalne zaštite (uključujući socijalnu sigurnost i zdravstvenu zaštitu), socijalnih pogodnosti i pristupa robi i uslugama te pružanja robe i usluga, među ostalim onih u području stanovanja;

¹ Uvažavajući raznolikost koja postoji među Romima, pojam „Romi” upotrebljava se kao krovni pojam koji se odnosi na niz različitih skupina romskog podrijetla, kao što su Romi, Sinti, Kale, Cigani, Romaničeli i Bojaši/Rudari. Pojam obuhvaća i skupine kao što su Aškali, Egipćani, Istočne skupine (uključujući Dome, Lome, Rome i Abdale) te populacije koje putuju, uključujući etničke Putnike, Jeniše ili stanovništvo koje se označuje administrativnim izrazom „Gens du voyage”, kao i osobe koje se izjašnjavaju kao Cigani, Tsigani ili Tzigani, ne negirajući pritom posebna obilježja tih skupina.

² Za potrebe ovih zaključaka Vijeća „segregirana naselja” sirotinjska su i neadekvatna stambena naselja neformalne i stabilne prirode, s fizičkom, funkcionalnom i/ili socijalnom izolacijom, u kojima su objektivni uvjeti povezani sa stanovanjem, siromaštvom i pristupom pravima i javnim uslugama znatno lošiji u usporedbi s ostalim stanovništvom.

4. Okvirnu odluku Vijeća 2008/913/PUP o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima,³ u kojoj se navodi da su rasizam i ksenofobija neposredno kršenje načela slobode, demokracije, poštovanja ljudskih prava i temeljnih sloboda i vladavine prava, načela na kojima se temelji Europska unija i koja su zajednička državama članicama;
5. Direktivu 2020/2184 Europskog parlamenta i Vijeća o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju, u kojoj se navodi da sve države članice poduzimaju potrebne mjere za poboljšanje ili održavanje pristupa vodi namijenjenoj za ljudsku potrošnju za sve, a posebno za ranjive i marginalizirane skupine;
6. Vijeće je u Preporuci o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (2021.) pozvalo države članice da pojačaju napore za poboljšanje socijalne i ekonomske integracije Roma;
7. europski stup socijalnih prava i Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava, koje je predstavila Komisija. Konkretno, načelo 19. stupa odnosi se na stanovanje i pomoć beskućnicima te propisuje da se pristup socijalnim stanovima ili kvalitetnoj pomoći za stanovanje treba osigurati onima kojima je to potrebno, da ranjive osobe imaju pravo na primjerenu pomoć i zaštitu od prisilnih deložacija i da se osiguravaju primjerena skloništa i usluge za beskućnike radi promicanja njihove socijalne uključenosti. Načelo 20. stupa odnosi se na pristup osnovnim uslugama te se u njemu navodi da svi imaju pravo pristupa kvalitetnim osnovnim uslugama, uključujući vodu, kanalizaciju, energiju, prijevoz, financijske usluge i digitalnu komunikaciju, i propisuje se da potpora pristupu takvim uslugama bude dostupna onima kojima je potrebna;

³ SL L 328, 6.12.2008., str. 55.

8. rezolucije Europskog parlamenta o Romima,⁴ uključujući posebno Rezoluciju o položaju Roma koji žive u naseljima u EU-u (2022.);
9. komunikaciju Komisije naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Akcijski plan EU-a za antirasizam za razdoblje 2020.–2025.”;
10. komunikaciju Komisije naslovljenu „Unija ravnopravnosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma”, a posebno njegov glavni cilj br. 7: „Povećati djelotvoran jednak pristup odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i osnovnim uslugama”;
11. komunikaciju Komisije naslovljenu „Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025.”, u kojoj se ističe da se žene mogu suočiti s „diskriminacijom na temelju nekoliko osobina”. Konkretno, Romkinje se mogu suočiti s diskriminacijom na temelju spola te rasnog ili etničkog podrijetla;
12. Lisabonsku deklaraciju o Europskoj platformi za borbu protiv beskućništva, koju su 21. lipnja 2021. potpisali predstavnici institucija EU-a, država članica, Europskoga gospodarskog i socijalnog odbora, Europskog odbora regija i civilnog društva te kojom se promiču politike koje se temelje na integriranom pristupu usmjerenom na pojedinca i stanovanje;
13. pravni okvir Vijeća Europe za zaštitu manjina i sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava, posebno u pogledu nedvojbeno diskriminatorne prakse segregacije Roma;
14. Program Ujedinjenih naroda za održivi razvoj do 2030., a posebno ciljeve održivog razvoja br. 1 („Svijet bez siromaštva”), 10 („Smanjenje nejednakosti”) i 11 („Održivi gradovi i naselja”).

⁴ SL C 199 E, 7.7.2012., str. 112.; SL C 468, 15.12.2016., str. 36.; SL C 449, 23.12.2020., str. 2. i SL C 385, 22.9.2021., str. 104.

PREPOZNAJUĆI DA:

15. siromaštvo i društvena isključenost, kao i drugi čimbenici kao što su nedostatak opsežnih mjera politike ili ulaganja, ograničena dostupnost i loša kvaliteta socijalnog stanovanja, diskriminacija na tržištu stambenih nekretnina i segregacija, doveli su do toga da je jaz u pristupu stanovanju između skupina u ranjivom položaju, među njima Roma, i ostatka stanovništva u nizu država članica ostao gotovo nepromijenjen posljednjih godina;
16. prema nedavnom istraživanju Agencije Europske unije za temeljna prava, koje je bilo usmjereno na deset europskih zemalja, 52 % romskih kućanstava živi u teškim stambenim uvjetima, u usporedbi sa 17 % ostatka stanovništva EU-a. 82 % Roma živi u prenapučenim kućanstvima, a 22 % njih živi u domovima bez tekuće vode, u usporedbi s 1,5 % opće populacije. 24 % ispitanika doživjelo je diskriminaciju pri traženju smještaja zbog toga što su Romi⁵. Ranije istraživanje Agencije Europske unije za temeljna prava provedeno 2019.⁶ u još šest država članica pokazalo je sličan obrazac razlike u pogledu teških stambenih uvjeta s kojom se suočavaju Romi i neromsko stanovništvo;
17. podaci se prikupljaju na nacionalnim razinama u skladu s nacionalnim ustavnim i zakonodavnim zahtjevima te političkim i etičkim razmatranjima, u svrhu analize javnih politika usmjerenih na višestruke oblike diskriminacije i druga pitanja koja utječu na romsko stanovništvo, uključujući stambenu isključenost. Međutim, takvi podaci nisu uvijek dovoljno dobro definirani i ne odražavaju uvijek u potpunosti trenutačnu situaciju na terenu u različitim državama članicama;

⁵ FRA, *Roma in 10 European Countries* (Romi u 10 europskih zemalja) (2022.). (Izvješće obuhvaća sljedeće države članice: Bugarsku, Češku, Grčku, Hrvatsku, Italiju, Mađarsku, Portugal, Rumunjsku, Slovačku i Španjolsku).

⁶ [FRA, *Roma and Travellers in six countries*](#) (Romi i Putnici u šest zemalja) (2020.). (Izvješće obuhvaća sljedeće države članice: Belgiju, Francusku, Irsku, Nizozemsku i Švedsku te bivšu državu članicu Ujedinjenu Kraljevinu).

18. vrijednosti EU-a mogu prevladati samo u društvu koje poštuje raznolikost, pluralizam, nediskriminaciju, toleranciju, pravdu, solidarnost i rodnu ravnopravnost te bi države članice trebale jamčiti te vrijednosti za sve ljude, uključujući Rome;
19. potpuno i aktivno sudjelovanje Roma u društvu i njihovo uključivanje u društvo te mjere za borbu protiv diskriminacije znatno ublažavaju izazove povezane s njihovom stambenom situacijom, uključujući probleme koji proizlaze iz predrasuda ostatka stanovništva. U tom je pogledu ključan prioritet osigurati jednak i djelotvoran pristup univerzalnim uslugama kao što su obrazovanje i osposobljavanje, socijalna zaštita i zdravstvena skrb;
20. antiromizam je neuobičajeno raširen oblik rasizma, koji potječe od načina na koji većinsko društvo gleda na osobe koje smatra „ciganima” i postupa prema tim osobama u procesu povijesnog „otuđivanja” (engl. *othering*), koje se temelji na stereotipima i negativnim stavovima koji ponekad mogu biti nenamjerni ili nesvjesni. Sve države članice Europske unije prepoznale su antiromizam kao prepreku uključivanju, a time i važnost rješavanja tog pitanja⁷;
21. višestruki oblici diskriminacije pogoršavaju antiromizam, što znači da se osobu može diskriminirati na temelju njezina rasnog ili etničkog podrijetla te istodobno na temelju spola, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije;
22. segregaciju romskih zajednica ponekad pogoršava pojava poznata kao „gentrifikacija”, čija posljedica može biti odseljavanje pojedinaca i obitelji s niskim prihodima iz područja u kojima se značajno povećavaju vrijednosti nekretnina.

⁷ Preporuka Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (2021.), točka 2.

S OBZIROM NA TO DA:

23. niz Roma suočava se poteškoćama u pristupu odgovarajućem stanovanju zbog razloga kao što su socijalna i ekonomska ranjivost ili diskriminacija u pristupu stanovanju, što mnoge članove te zajednice ograničava na neadekvatno stanovanje u segregiranim naseljima. Kvaliteta stanovanja ima znatan izravan učinak na životne uvjete, životne mogućnosti, pristup obrazovanju i općenito jednake mogućnosti za Rome, posebno djecu. Jednak pristup odgovarajućem stanovanju preduvjet je za potpuno uživanje temeljnih prava te za dostojanstven život. Pri provedbi stambenih politika za Rome potrebno je poštovati relevantni okvir za ljudska prava;
24. prepreke s kojima se Romi često susreću kad traže jednak pristup odgovarajućem stanovanju jačaju začarani krug međugeneracijskog siromaštva i kršenja ljudskih prava. Time se ograničava očekivani životni vijek i onemogućuje socijalna kohezija;
25. unatoč postojećim političkim, financijskim i pravnim instrumentima te naporima koji su već uloženi u rješavanje pitanja nejednakosti u pogledu stanovanja i teških stambenih uvjeta s kojima se suočavaju Romi, u nizu država članica i dalje postoje nejednakosti u pristupu stanovanju za Rome. Stoga je važno ukloniti te nejednakosti i romskim zajednicama osigurati pristup odgovarajućem stanovanju;
26. financijski instrumenti EU-a, zajedno s nacionalnim, regionalnim i lokalnim izvorima financiranja, trebali bi se iskorištavati prema potrebi kako bi se poboljšali uvjeti stanovanja i podržalo iskorjenjivanje segregacije u stanovanju koje proizlazi iz diskriminacije ili siromaštva i socijalne isključenosti u Europskoj uniji. Kako bi se postigli ti ciljevi, važno je pokrenuti i provesti programe usmjerene na rješavanje pitanja neodgovarajućeg stanovanja te na druge društvene i gospodarske izazove s kojima se suočavaju Romi;
27. za postizanje učinkovitih rezultata potrebna je bliska suradnja različitih dionika, od kojih svaki doprinosi stručnim znanjem u svojem području nadležnosti, posebno, ako je to primjereno, na lokalnoj razini;

28. važno je osigurati savjetovanje s članovima romskih zajednica i civilnih udruga koje se za njih zalažu i njihovo uključivanje u osmišljavanje i provedbu svih politika koje su posebno usmjerene na borbu protiv segregacije u stanovanju i diskriminacije Roma;
29. transnacionalna suradnja i uzajamno učenje ključni su za proces iskorjenjivanja segregacije u stanovanju Roma, među ostalim kako bi se poboljšali uvjeti stanovanja za nomadske Rome u državama članicama u kojima te zajednice postoje, kao i za Rome koji se kreću u EU-u i koji se koriste sezonskim ili kratkoročnim mogućnostima zapošljavanja;
30. ovi se zaključci temelje na prethodnom radu i političkoj predanosti Europskog vijeća, Vijeća, Europskog parlamenta i Komisije te na radu drugih relevantnih dionika, kao i na dokumentima navedenima u Prilogu.

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE

POZIVA DRŽAVE ČLANICE DA u skladu sa svojim nacionalnim nadležnostima i okolnostima:

31. u skladu sa svojim nacionalnim strategijama o Romima poduzmu konkretne mjere za poboljšanje stambene situacije Roma i za iskorjenjivanje segregacije u stanovanju u slučaju da postoje segregirana romska naselja. U tu su svrhu dostupni razni financijski alati, među njima Europski socijalni fond plus, Europski fond za regionalni razvoj i programi ruralnog razvoja na nacionalnoj i regionalnoj razini te instrumenti i inicijative u okviru instrumenata NextGenerationEU i InvestEU. Važno je osigurati učinkovitu komplementarnost pri korištenju različitim izvorima financiranja;

32. namijene odgovarajuća financijska sredstva za, prema potrebi, uspostavu održavanje ili poboljšanje infrastrukture u četvrtima u nepovoljnom položaju u smislu osnovnih usluga kao što su prijevoz, vodoopskrba i odvodnja, kanalizacijski sustavi, digitalne mreže i pristup javnim i privatnim uslugama kao što su odvoz otpada, zdravstveni centri, škole, rasvjeta, električna energija, plin i komunikacijske mreže, uključujući telefonske i internetske veze, uzimajući pritom u obzir upotrebu inovativnih, digitalnih i zelenih tehnologija. Sve intervencije trebale bi biti popraćene aktivnim mjerama za suzbijanje segregacije;
33. u slučajevima u kojima se Romi suočavaju s poteškoćama kad žele ostvariti koristi od univerzalnih stambenih politika, provedu inicijative u području stanovanja za ranjive romske zajednice, kao i za druge ranjive zajednice, te u nacionalne strategije uključivanja Roma uvrste zaštitne mjere i kriterije uključivosti;
34. pružaju informacije i osposobljavanje o jednakom postupanju i borbi protiv antiromizma i diskriminacije relevantnom osoblju u službama za stanovanje i drugim sektorima kao što su socijalne usluge, obrazovanje, zapošljavanje i zdravstvene službe te u lokalnim upravama;
35. za obitelji koje žive u naseljima u nepovoljnom položaju osiguraju sudjelovanje u postupcima donošenja odluka. Nastave na tome raditi u suradnji s europskim romskim civilnim društvom i istodobno osiguraju sudjelovanje Roma u donošenju odluka na svim administrativnim i vladinim razinama, na temelju jednakog postupanja, uz posvećivanje posebne pozornosti važnosti uključivanja mladih Roma i Romkinja u oblikovanje politika;
36. utvrde dostupna financijska sredstva na razini EU-a te nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini za potporu iskorjenjivanju segregacije u stanovanju koja se odnosi na Rome.

POZIVA KOMISIJU I DRŽAVE ČLANICE DA u bliskoj suradnji i u skladu sa svojim nadležnostima i nacionalnim okolnostima:

37. nastave upotrebljavati portfelj pokazatelja iz EU-ova strateškog okvira za Rome⁸ i nastave raditi na ostvarivanju ciljeva na razini EU-a utvrđenih u tom okviru, uključujući, prema potrebi, kvantitativne i/ili kvalitativne ciljeve iz svojih nacionalnih strateških okvira za Rome. Ti pokazatelji mogu se, među ostalim, raščlaniti prema spolu, dobi i statusu uzdržavanja ili invaliditeta, kao i prema drugim kriterijima, i utvrditi zajedno s relevantnim akterima, uključujući predstavnike Roma, kako bi se doprinijelo sustavnom praćenju provedbe nacionalnih strateških okvira za Rome i iskorjenjivanju segregacije u stanovanju koja se odnosi na Rome;
38. podupiru i osnažuju romsko civilno društvo u pristupu financijskim sredstvima na razini EU-a te nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini na ravnopravnoj osnovi s drugim dionicima, kako bi se ojačale njegove predstavničke strukture i njegova sposobnost da bude aktivno uključeno u postupke donošenja odluka, pod uvjetima jednakog postupanja, uz pridavanje posebne pozornosti važnosti uključivanja mladih Roma i Romkinja u oblikovanje politika;
39. u skladu s primjenjivim pravilima osiguraju učinkovito praćenje programa i instrumenata potrošnje čiji je cilj poticati suzbijanje segregacije romskih zajednica;
40. podupiru učinkovito funkcioniranje nacionalnih kontaktnih točaka za Rome i njihovo sudjelovanje u oblikovanju politika na svim razinama, među ostalim u pogledu stanovanja.

⁸ Vidjeti Preporuku Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (2021.), točku 38. i Komunikaciju Komisije naslovljenu „Unija jednakosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma” (2020.), Prilog 2.

POZIVA KOMISIJU DA:

41. podupire države članice u njihovim naporima da riješe problem segregacije u stanovanju i teških stambenih uvjeta, ako postoje, u skladu s Preporukom Vijeća o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (2021.) i, prema potrebi, uzme u obzir Rezoluciju Europskog parlamenta o položaju Roma koji žive u naseljima u EU-u te strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma za razdoblje 2020. – 2030., među ostalim tako da razmotri i na odgovarajući način podupre upotrebu financijskih sredstava EU-a uložених u stanovanje i infrastrukturu;
42. potiče konkretne mjere kako bi se Romima zajamčio učinkovit i stvaran pristup nesegregiranom načinu stanovanja, uz usvajanje pristupa kojim se priznaje da se osobu može diskriminirati na temelju njezina rasnog ili etničkog podrijetla te, istodobno, na temelju njezina spola, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne orijentacije, pri čemu se posebna pozornost posvećuje mladima i djeci, kao i žrtvama bilo kojeg oblika nasilja nad ženama i trgovine ljudima;
43. potiče transnacionalnu suradnju i razmjenu dobre prakse među državama članicama.

Referentni dokumenti

1. Europsko vijeće

Zaključci Europskog vijeća (23. i 24. lipnja 2011.) EUCO 23/1/11 REV 1, str. 13.

2. Zakonodavstvo EU-a

Direktiva Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo (SL L 180, 19.7.2000., str. 22.)

Direktiva 2020/2184 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2020. o kvaliteti vode namijenjene za ljudsku potrošnju (SL L 435, 23.12.2020., str. 1.).

Okvirna odluka Vijeća 2008/913/PUP od 28. studenoga 2008. o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima. (SL L 328, 6.12.2008., str. 55.)

3. Vijeće

Preporuka o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma (SL C 93, 19.3.2021., str. 1.)

4. Komisija

Komunikacija „Unija ravnopravnosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma” (COM(2020) 620 final)

Prilog II. Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu i Vijeću – Portfelj pokazatelja

Komunikacija „Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.–2025.” (6678/20)

5. Europski parlament

Rezolucija Europskog parlamenta od 5. listopada 2022. o položaju Roma koji žive u naseljima u EU-u (2022/2662(RSP))

6. Odbor regija

Mišljenje Odbora regija: Unija ravnopravnosti: strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma, 2021.

7. Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA)

Roma in Ten European Countries (Romi u deset europskih zemalja), 2022.

Roma and Travellers in six countries (Romi i Putnici u šest zemalja), 2020.

8. Ostalo

Lisabonska deklaracija o Europskoj platformi za borbu protiv beskućništva (21. lipnja 2021.)

PREDMET ORŠUŠ I DRUGI protiv HRVATSKE. Europski sud za ljudska prava (ESLJP)

Završno izvješće Alvara Gil-Roblesa o stanju ljudskih prava Roma, Sinta i Putnika u Europi (15. veljače 2006.)

Članak 26. Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima

Članak 1. Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije

Članci 28. i 30. Konvencije UN-a o pravima djeteta

Deklaracija o pravima osoba koje pripadaju nacionalnim ili etničkim, vjerskim i jezičnim manjinama

Članci 1. i 3. Konvencije protiv diskriminacije u obrazovanju od 14. prosinca 1960.

Izjava FEANTSA-e „The Housing Situation for Roma in the EU Remains Difficult” (Stambena situacija Roma u EU-u i dalje je teška).

9. Vijeće Europe

Preporuka br. R (2000) 4 Odbora ministara državama članicama o obrazovanju romske djece u Europi (donesena 3. veljače 2000.) i njezin Dodatak

Preporuka CM/Rec (2009)4 Odbora ministara državama članicama o obrazovanju Roma i Putnika u Europi (donesena 17. lipnja 2009.)

Preporuka br. 1203 (1993) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o Romima u Europi

Preporuka br. 1557 (2002) Parlamentarne skupštine Vijeća Europe o pravnom položaju Roma u Europi